

simle ilgili yayınları topladığı 11 sayfa-
lık bir ön bibliyografya (*A Provisional Bi-
bliography of Painting in Mohammedan Art*)
yayımlandı; bunu Bombay'da 1922'de
neşredilen Hint İslâm mimarisi ön bibli-
yografyası (*A Provisional Bibliography of
Muhammedan Architecture of India*) ta-
kip etti. İki yıl sonra da Suriye ve Filis-
tin'deki İslâm mimarisine dair ön bibli-
yografyasını yayımladı ("A Provisional
Bibliography of Moslem Architecture
of Syria and Palestine", *British School
of Archaeology in Jerusalem* [1922], s. 70-
94). Daha sonra bunları aşağıdaki konu-
larda aynı türden başka çalışmalar ta-
kip etti: Usturlaplar ("A Bibliography of
Islamic Astrolabs", *Bulletin of Faculty of
Arts-Fouad I University*, IX-2 [1947], s. 1-
15); cam ve kristaller ("A Bibliography
of Glass and Rock Crystal in Islam",
a.e., XIV-1 [1952], s. 1-28); İslâm'da resim
sanatı (*A Bibliography of Painting in Is-
lam* [Publications de l'Institut Français
d'Archéologie Orientale du Caire, Art Is-
lamique I.]); Kuzey Afrika'da İslâm mi-
marisi ("A Bibliography of Muslim Archi-
tecture in North Africa, Excluding Egypt",
Hesperis, XLI [1954], Supplement, s. 1-65);
Mısır'da İslâm mimarisi (*A Bibliography
of Muslim Architecture of Egypt* [Publi-
cations de l'Institut Français d'Archéologie
Orientale du Caire, Art Islamique, III,
1955]); silâhlar ve zırhlar (*A Bibliography
of Arms and Armour in Islam*, London
1956); Mezopotamya'da İslâm mimarisi
("A Bibliography of Muslim Architecture
Mesopotamia", *Sumer*, XII [1956], s.
51-65); İslâm cilt sanatı ("Bibliographie
der Islamischen Einbandkunst, 1871 bis
1956", E. Gratzl ve R. Ettinghausen ile bir-
likte; *Ars Orientalis*, II [1957], s. 519-540).

Creswell'in bir girişimi de yayımlan-
masına yardımcı olduğu büyük İslâm sa-
nat ve zenaatları bibliyografyasıdır (*A
Bibliography of the Architecture, Arts and
Crafts of Islam*). İlk fasikülü Kahire'deki
Amerikan Üniversitesi tarafından 1961'-
de basılmış olan eser, 1959 sonuna ka-
dar çıkan bütün yayınların (nüsmatik
dalı hariç) künyelerini vermektedir. Sis-
temli bir şekilde sıralanan bu künyeler-
de hiçbir ülkenin ihmal edilmediği ve en
güç erişilir ülkelerin pek az yerde rastlan-
mayan periyodiklerinin bile tarandığı dik-
kati çeker. Böylece Arap, İran, Türk, Do-
ğu Hint, Orta Asya, Çin, Sahrâ bölgesi
Afrika yayınları bibliyografyalarda yer
almıştır. Sonraları bu çalışmalar devam
ettirilerek 1960-1972 yılları arası yayın-
ları birinci zeyil (Kahire 1973), 1972-1980

yılları arası yayınları ikinci zeyil (Kahire
1984) olarak basılmış ve önceki ciltlerde
gözden kaçanlar da bu zeyillere eklen-
miştir. Creswell'in öncülüğü ve yoğun çabaları ile başlayan ve bugün de devam
ettirilmekte olan bu bibliyografyalar, Tür-
kiye bakımından bazı eksikler ihtiva et-
mekle beraber yine de çok faydalı bir
dizi olmuştur.

Creswell, İngiltere'nin I. Dünya Savaşı
yıllarında Yakındoğu'daki İslâm toprak-
larında sürdürdüğü yayılma politikasın-
da kullandığı arkeolog ve sanat tarihçi-
lerinden biridir. Ancak Creswell, aynı iş-
te çalışan Miss Gertrude Lowthian Bell
gibi, çok iyi bir şekilde başladığı ilmi ha-
yatını politikaya feda etmemiş veya Law-
rence gibi büyük bir Arap imparatorlu-
ğu kurmak hayaliyle ajanlığı mesleğine
tercih etmemiştir. 1920'den itibaren de
kendini bütünüyle ilmi araştırmalara ver-
miştir. İngiliz hükümetinin Mısır ve Ya-
kındoğu siyasetini iyi karşılamadığı, hat-
ta bu hususta ciddi tenkitlerde bulun-
duğu söylenen (Brisch, IX, 176-182).

BİBLİYOGRAFYA :

"Bibliography of the Writings of K. A. C.
Creswell", *Studies in Islamic Art and Archi-
tecture in Honour of K. A. C. Creswell*, London
1965, s. XI-XIX; E. Combe, "L'Oeuvre de K. A.
C. Creswell", a.e., s. 1-7; Necîb el-Akîkî, *el-
Müsteşrihün*, Kahire 1980, II, 168-169; R. Et-
tinghausen, "Bibliography of the Writings of
K. A. C. Creswell. In Honor of his Seventy-
fifth Birthday-September 13, 1954", *Ars Ori-
entalis*, II, Ann Arbor-Mich. 1957, s. 509-512;
K. Brisch, "Sir Archibald Creswell, 13.9.1879-
8.4.1974", *KOr*, IX (1974-75), s. 176-182; K.
A. Creswell and His Legacy (ed. O. Grabar)",
Muqarnas, VIII, Leiden 1991; *ABr*, VI, 218.

SEMÂVİ EYİCE

CÜ'

(bk. RİYAZET).

CUÂL b. SÜRÂKA

(جمال بن سراقه)

Cuâl b. Sürâka ed-Damrî el-Gıfârî

Sahâbî.

Kaynaklarda adı Cuayl, Ciâl, Cüffâl gi-
bi farklı şekillerde geçmektedir. İlk mu-
hacirlerdendi. Fakir olduğu için Suffe as-
habı arasında yer aldı. Hz. Peygamber
Benî Mustalîk Gazvesi'ne giderken Cuâl'i
Medine'de yerine vekil olarak bıraktı.
Zâtürrikâ' Gazvesi dönüşünde ise onu
müslümanların sağlık ve zafer haberini
Medine'ye ulaştırmakla görevlendirdi.

Cuâl Benî Kurayza Gazvesi'nde bir gözü-
nü kaybetti.

Cuâl Hz. Peygamber'e son derece bağ-
lıydı. Onun sarsılmaz bir imana sahip ol-
duğuna Hz. Peygamber şahadet etti. Hu-
neyn Gazvesi'nden sonra ganimetler tak-
sim edilirken Hz. Peygamber'in Akra' b.
Hâbis ile Uyeyne b. Hısn'a 100'er deve
verdiği halde Cuâl b. Sürâka'ya hiçbir
sey vermemesini izah edemeyen bir sa-
hâbî bunun sebebini Hz. Peygamber'e
sormuştu. Hz. Peygamber de Akra' ile
Uyeyne'yi İslâm'a ısındırmak için onlara
fazla verdiğini, Cuâl b. Sürâka'nın ise
imanına güvendiğini söylemiş, Cuâl'in
onlar gibi dünya dolusu adama bedel
olduğunu belirtmişti.

Tebük Gazvesi'nde Hz. Peygamber'in
bir mücizesiyle karnını doyuran üç sa-
hâbîden biri olan Cuâl'in ne zaman ve
nerede vefat ettiği bilinmemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *el-Megâzî*, II, 435-436, 447, 804; III,
948; İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV, 139; İbn Sa'd, *et-
Tabakât*, II, 61; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), III,
91; Ebû Nuaym, *Hilye*, I, 353; İbn Abdülber,
el-İstî'âb, I, 237; İbn Mâkûlâ, *el-İkmâl*, II, 106;
İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, I, 338; İbn Kesir, *el-
Bidâye*, VI, 118; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 235, 239.

SELMAN BAŞARAN

CUÂLE

(الجعالة)

Yapılacak bir iş karşılığında
ücret taahhüt etme, mükâfat vaad etme,
vaad edilen ücret ve mükâfat
anlamında kullanılan fıkıh terimi.

"Yapmak, etmek, kılmak" anlamında-
ki ca'l (cu'l) kökünden türemiş olan cu-
âle (ciâle, ceâle), bir fıkıh terimi olarak
yapılacak belirli bir iş karşılığında öde-
necek ücret, ayrıca böyle bir ödemeyi ta-
ahhüt etme, vaad etme anlamına gelir.
Bu şekilde verilen ücret veya mükâfata
da cuâle, ciâl ve cu'l denir. Cuâlede ü-
cret vaad eden kimseye câil, işi yapana
da âmil denir. Kaçan bir hayvanı yaka-
layacak kimseye veya bir hastayı iyileş-
tirecek doktora ücret (mükâfat) vaad et-
me, klasik kaynaklarda cuâlenin en çok
rastlanan örneklerindedir. Ayrıca cih-
ada katılmayan bir mükellefin kendi ye-
rine gidecek kişiye ödediği bedele de bu
ad verilmektedir.

Cuâle İslâm hukukunda tek taraflı ir-
ade beyanına dayanan hukukî işlemin borç
doğurduğuna dair dikkate değer bir ör-
nektir. Hanefî hukukçuları, kaçak köle-
nin (âbık) sahibine geri getirilmesi kar-